

Irreverència, farsa i sarcasme

Dario Fo és un pallaso simpàtic, un joglar contemporani que fa de les gestes del segle XX una representació teatral. És un investigador de les tragèdies quotidianes, un irreverent de llengua llarga i corrosiva que ha demostrat al món que per fer teatre no cal més que una bombeta elèctrica i una taula. És un intèrpret de si mateix que diu que ha robat moltes coses als contemporanis, un periòdic de les coses que passen. És una veu i un gest alliberats des d'allò més profund de la repressió, un crit mediterrani i iniciàtic per als grups de teatre independent.

No hi ha col·lectiu amb pretensions d'escena que no haja començat el seu aprenentatge amb textos com *Morte accidentale di un anarchico* (1970), o *Lo sghignazzo della paura* (1981) o *Tutta casa, letto e chiesa* (1978) i tantes altres. Els textos de Fo han esdevingut autèntiques signatures —les millors— de la pedagogia contemporània de l'espectacle. El secret és embarcar el públic en l'aventura. No és tan fàcil.

—*I Còmic o investigador?*

—Les dues coses, en el sentit que pense que les enquestes, les investigacions sobre la societat, sobre les situacions que s'hi desenrotllen, formen part de la manera de concebre un cert teatre. El teatre que jo busque és un teatre de provocació, un teatre de recerca, que tracta de manera crítica els aspectes de la nostra societat.

—*La provocació encara és possible?*

—;I tant! Possible en la mesura que hi ha un públic que la sosté, que l'accepta... que vol i desitja aquesta provocació.

—*iDario Fo és sinònim d'escàndol?*

—No ho sé... A Itàlia sí que he tingut moltíssims escàndols per la manera de tractar el discurs teatral: la meua actitud enfront del poder és sempre de denúncia, però no sóc un actor que busca l'escàndol, sinó el di-

Dario Fo ha passat aquests dies pel Teatre Principal de València, on ha representat el seu *Misterio buffo*. Una de les obres més impressionants escenificades en els últims anys.

Miquel Alberola

dels partits, a causa de les quals hi ha com un intercanvi de favors: jo te'n faig un i tu, a canvi, me'n fas un altre. A la fi, sempre arriben a un acord per no deixar-m'hi treballar.

—*I Tal com passa ací?*

—Sí, s'ho han copiat d'Itàlia. Els socialistes són terribles, són uns mercaders cínic.

—*La irreverència, la farsa i el sarcasme, isón una arma?*

—Bé, el poder tem moltíssim, té

CUCA BALAGUER

vertiment. El divertiment, naturalment, fet amb intel·ligència, crític.

—*I per això ha visitat vostè tantes voltes els tribunals.*

—Quaranta-cinc voltes, exactament, junt amb Franca Rame, la meua dona.

—*També l'expulsaren de la RAI...*

—Sí, això va ser per protestar contra la censura. Han hagut de passar setze anys perquè hi pogués tornar a treballar.

—*i Ja s'han superat els problemes?*

—No del tot. Hi ha alternances, en funció de la segmentació política que hi ha a Itàlia, és a dir, les picabaralles

una por terrible de la farsa i el joc de riure.

—*li per què?*

—Perquè el desarma, el deixa com nou, amb el cul obert.

—*Dario Fo està molt ben considerat pel poder burgès, ino?*

—Sí, perquè la burgesia és tan intel·ligent que moltes voltes auspicia i gratifica els *enfants terribles* i la provocació. Perquè la provocació és un massatge, com el que fan després de la sauna, que fa circular la sang.

—*A partir de 1968 canvia la seua concepció del teatre...*

—No vaig canviar, vaig modificar

IKONO

IKONO

«M'expulsaren de la RAI per protestar contra la censura.»

la recerca i el meu interès. Com a cosa a destacar, quan vaig abandonar el teatre oficial —jo només treballava per als més grans empresaris i directors— i vaig decidir actuar en el teatre popular, en la perifèria, enmig del proletariat, vaig haver de canviar la relació amb el públic. El públic em demanava que els parlàs d'arguments que eren els seus, com ira la tècnica de l'estructuració organitzada del treball i el problema de la cultura del proletariat. Perquè, el proletariat, ité una cultura?, iquan es va fer?, <hi ha una cultura popular o no?... És com el *Misterio buffo*, i *Misterio buffo* és la

demostració que sí que hi ha una cultura popular. I així, tots els arguments, ival la pena llegir?, ival la pena conèixer la cultura burgesa?, ocorri es fa per conèixer i saber?, fhem de parlar dialecte o estàndard?... Tots aquests arguments ¿no?: l'organització de la lluita, l'organització del poder, la policia, els delictes de la policia... Aleshores, van canviar els arguments i el mode de representar. Tot era molt auster, sense escenografia, amb poquíssims mitjans: tot molt essencial, i vam haver de desenvolupar l'expressió corporal. Va ser una autèntica revolució, a tal punt que l'ac-

tor va haver de suplir, amb el seu treball, totes les mancances.

—*Teatre ideològic, teatre espectacle...*

—No hi ha una definició mecànica. Tot el teatre és ideològic, perquè exposa una ideologia, fins i tot la farsa més banal, com la de dones nues, és una concepció particular, una ideologia dretana, reaccionària, conservadora. En el teatre no hi ha iegles, és obert a les contradiccions: són la gran dialèctica del teatre. D'altra banda, l'única clau total del teatre és la improvisació. La improvisació naix de l'accident.

—*I Com està el teatre?*

—A Itàlia, com a tot Europa, hi ha una situació de buit absolut sobre el pla ideològic. Hi ha una manca de participació i de lleialtat. El teatre no conta les coses que passen, vull dir que, si miràvem des de la perspectiva de l'any 2050 totes les obres que es representen ara mateix, el pobre desgraciat de l'espectador no entendria res, perquè no s'expliquen les grans tragèdies del nostre temps. El teatre actual no tracta, per exemple, la tragèdia de la identitat dels joves: els joves estan descentrats, forassenyats... No tenen una perspectiva ni la possibilitat d'imaginar una qualitat particular de la vida. No hi ha treball ni perspectiva d'haver-n'hi, i ningú no en parla en les obres, ni els mateixos joves que fan teatre. <¿ la droga? No hi ha ni un sol text teatral sobre la droga: no com a aspecte marginal i decoratiu, sinó com a problema intrínsec a desenvolupar. Comprendre per què hi ha la droga, quina cosa és una societat que en crea la necessitat, que crea la necessitat dels marginats, que crea la necessitat de les dones abandonades, de l'home maliciós, de la buidor. Són coses que ens preocupen.

—*I Té sentit encara fer participar el públic?*

—Sí, perquè no és una moda. Jo sempre he passat de les modes, són una cosa horrible. Una expressió cultural que viu sobre la moda és efímera, buida i superficial: no té una raó. Són com les modes dels vestits, ja siga la moda del naturalisme, de l'hipernaturalisme o les formes èpiques de Shakespeare. Són estupidesses.

—*Misterio buffo, ^s'assembla en alguna cosa al de la primera representació de 1969?*

—Ha passat molt de temps, <eh? Són disset anys, i el transcurs del temps ho canvia tot. Podria representar l'obra de cinc maneres diferents, almenys.

— Vostè en aquesta obra fa d'actor, autor i director, ino és egocentrisme això? iO és política d'austeritat?

—Jo sóc monològuista. És un fet lligat a la recerca històrica, perquè el joglar anava pels camps, per les places i les corts, davant les esglésies, i havia d'estar sol per força, ja que l'espai era mínim: sempre damunt una taula, damunt un púlpit. Aleshores jo intente ser fidel a aquesta tradició.

—Després de Brecht, iDario Fo és la salvació del teatre d'esquerra?

—No sóc cap salvador, no m'agrada aquest terme tan mecànic. Diguem que jo he fet un cert teatre que ha funcionat i que pot sobreviure, simplement.

—iAnticlerical o antireligiós?

—No, antireligiós no. Això mai. Joestic contra el clero concebut com a domini, com a organització d'un poder que no és espiritual, sinó econòmic i antiintel·lectual. Els capellans, però, són molt simpàtics.

—I vostè, icom es veu?

—Jo em pense que sóc un artesà, un òptim artesà. Conec prou bé el meu ofici, sobretot quant a la relació amb el públic: sol·licitar-li una participació, una presència intel·lectual i un divertiment. Sóc un poc caòtic, en certes coses, i anarcoide, en altres. Crec tenir una certa intuïció de les coses i una necessitat terrible de justícia. No m'agrada viure amb uns homes, en un temps, en un moment on no hi haja una justícia més gran que la llibertat. Patesc moltíssim per aquesta mancança, quan la veig aflorar.

—li això de l'OTAN?

—No conec les vertaderes raons polítiques de fons que determinen el sentiment a participar en aquesta organització armada en defensa de la civilització occidental. Evidentment, hi ha un conflicte, una tensió. És trist pensar que la sort de la humanitat es-

LUCA BALAGUER

«Els socialistes són uns mercaders cí-nics.»

tà en mans armades i estúpides, com són les mans dels polítics en general. Ara bé, l'adscripció a l'OTAN no comporta cap aspecte cultural, és il·legible això, i més en una esquerra que sempre ha dit no: són tan ambigus els polítics. Els pobles de l'Estat espanyol són coneguts per l'orgull de no voler-se subjectar a ningú, ni tan sols a l'estat central: no acabe d'entendre aquest amor sobtat a l'americà.

—Dario Fo, ité consciència que ha estat —que és— el gran mestre dels grups independents de teatre?

—^Mestre vol dir monstre? ;Ah! ensenyant. He ensenyat poques coses, sobretot, puc ensenyar a no aprendre els pre-conceptes, a no tenir por pànica del teatre, a fer comprendre que el teatre es pot fer només amb una bombeta elèctrica i el cos: utilitzant els mètodes més simples possibles, els mitjans mínims, exercitant la veu, el ritme, tenint relació amb el públic, trencant la quarta paret —la paret de l'individualisme—, de l'intimisme, de l'idealisme octogenari, naturalístic, etc.

— Vostè també ha fet música.

—Sí, jo sóc un *orecchiante*, un músic d'oïda. No conec la música i les seues estructures: no distingesc un la menor d'un la major. No sé llegir la música, només comprenc si una música ve de la tradició popular, si és barroca... Poc més, i tanmateix, he escrit moltes cançons i molta música.

—iCom en «*Ci ragiono e canto*»?

—Sí, era una música popular. Per a mi va estar un gran exercici perquè m'agrada molt conèixer i comprendre l'origen de les coses.

—Hi ha una cançó en català, ino?

—Es una cançó de l'Alguer, d'origen medieval. Diu: «El jorn del judici/viendrà qui havrà feut servici/—servici vol dir la gran creació—, del ciel vindrà tot i certament/i arreglarà d'homnia part el testament». Bella, <eh?

—iCap a on va el món? iLa gran creació?

—No sóc cap profeta, <eh? Hi ha una tendència gran a disgregar-se, a la lluita. Ens estem apartant molt de l'Edat Mitjana: no sé perquè hi hem fugit tant. Som al límit de la destrucció de l'univers. Mal camí. •

AGRICULTOR

L APA és el teu futur

Perquè, entre d'altres avantatges, ser membre d'un APA suposa:

- 1 Ajuda a la comercialització

- Garantia de preus
- Seguretat de venda
- Ordenació de les produccions

De cara als mercats interiors i als de la CEE

Informa't sobre:
APA, Agrupacions de Productors Agraris a:
teua oficina d'Extensió Agrària.

III-GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA D'AGRICULTURA I PESCA